

Росоха В. В.

доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу організації менеджменту, публічного управління та адміністрування Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Концепція проникнення соціальних взаємин в економічні явища синтезує в собі ряд напрямів побудови моделей економічного розвитку. Це породжує необхідність управління розвитком особистості й соціальних спільнот, регулювання процесів, пов'язаних з формуванням і використанням соціального капіталу та створенням нового інституціонального середовища.

Соціальний капітал являє собою сукупність наявних або потенційних ресурсів, які передбачають існування системи певною мірою інституціоналізованих відносин взаємного розпізнавання або визнання [1]. Ресурси соціальних відносин і мереж відносин як взаємодії людей, що спільно виконують роботу і переслідують при цьому загальні групові або організаційні цілі, полегшують дії індивідів завдяки формуванню взаємної довіри, визначенню взаємних обов'язків та очікувань, формулюванню й запровадженню соціальних норм, створенню асоціацій тощо [2]. Соціальні відносини дають змогу індивідам мати доступ до ресурсів, якими володіють інші індивіди. Вкладення економічних і культурних ресурсів в соціальний капітал забезпечують перетворення їх в економічний капітал.

Як один із різновидів капіталу, соціальний капітал визначає статус людини в соціальному просторі. Одержуваний індивідом завдяки членству в асоціаціях ресурс дає реальні можливості та переваги влади, шансів на виграш у певних ситуаціях. Розбіжності між поведінкою набувачів і користувачів у процесах обміну соціальним капіталом зумовлені тим, що перші (реципієнти) мають бажання доступу до соціального капіталу, а мотивації інших (донорів) неоднозначні й комплексні. З одного боку, вони мають соціальний капітал і можуть бути його джерелом, а з іншого – не бажають змінювати свою домінуючу позицію, вступаючи у відносини «реципієнт–донор».

Управління формуванням соціального капіталу здійснюється на основі технології поділу процесу на окремі процедури, операції, опрацювання сутності та специфіки соціальної ситуації, в якій розгортається практична діяльність. Основними формами соціального капіталу виступають асоціації, спілки, союзи, клуби, професійні (міжпрофесійні), наукові, територіальні та господарські асоціативні об'єднання, що діють на засадах громадського самоврядування, Статуту, Установчого договору, Кодексу поведінки дотримання правил і вимог.

Для створення громадської асоціації важливе значення має наявність лідера, а для виробничої – інтегратора та практичної здатності людей/товаровиробників до колективних дій, які прагнуть розв'язувати спільні проблеми разом. Лідерство є одним з неформальних інститутів створення механізмів інтеграції та координації групової діяльності людей. До основних ознак лідера належать відповідальність, готовність до критики, схильність до саморозвитку і самовдосконалення, комунікабельність, нестандартність мислення, упевненість у власній слушності, а також уміння впливати на людей, аргументувати свої переконання, ефективно розв'язувати проблеми. Функція лідера полягає в консолідації населення для соціальної взаємодії, усвідомлення ними загальних проблем, визнання важливості спільних зусиль їх розв'язання.

Отже, соціальний капітал є продуктом різних асоціативних об'єднань, а його функція полягає в наданні ресурсів групи кожному її члену й підвищенні індивідуальних ресурсів людини/товаровиробника. Володіючи соціальним капіталом, людина взаємодіє з іншими людьми як безпосередніми джерелами її блага. Набуті завдяки членству в різних соціальних структурах ресурси виступають своєрідним заохоченням досягнення певного освітнього рівня й практичного досвіду для створення людського капіталу.

Сформований соціальний капітал виконує соціальну й економічну функції. Соціальна функція спирається на соціальну діяльність індивідів як специфічний засіб оптимізації, інтеграції, раціоналізації й конструювання соціального простору в життєдіяльності соціуму, поєднання різних груп людей/товаровиробників для захисту своїх інтересів. Економічна функція соціального капіталу полягає в координації господарської діяльності, заснованої на неофіційних нормах, і зменшенні трансакційних витрат.

Варто підкреслити, що соціальний капітал має глобальний рівень недержавних громадських організацій і локальний рівень взаємодії групових норм, що сприяють згуртованості місцевої громади і трудового колективу. Він може стимулювати ефективність функціонування суспільства, або виступати гальмом соціально-економічного розвитку. Позитивно характеризуються взаємини між людьми, що ведуть до кооперування з метою взаємодопомоги й боротьби зі злочинністю. Негативним соціальним капіталом є поширення неформальним соціальним інститутом корупції, злочинних угруповань, недовіри до органів державної влади, що не сприяє зростанню рівня демократії.

Позитивний соціальний капітал має велике значення для соціально-економічного й політичного життя суспільства. Завдяки йому підвищується рівень кооперації, координованості дій, співробітництва, зростає політична активність і громадянська свідомість, знижуються витрати, пов'язані з веденням бізнесу. Водночас соціальний капітал перебуває у взаємозв'язку з такими суспільними явищами і проблемами, як ефективність соціальних інституцій, що окреслюють його формальну й неформальну сторони.

Формальний капітал вимірюється ступенем довіри до офіційних державних інститутів і громадських організацій, а неформальний – фіксується через залучення у дружні відносини, наявність контактів, налагоджування

довірчих і довгострокових зв'язків у соціальній і професійній сфері діяльності, які мають вирішальне значення для укладання вигідних угод та успішного партнерства, знаходяться у площині нетворкінгу й набувають ознак соціального капіталу. Для бізнесу це обмін інформацією, ідеями ресурсами й можливостями, ефективний інструмент технології його активізації, раціональний механізм перетворення налагоджених і розширених контактів у джерело прибутку.

Література:

1. Bourdieu, P. The forms of capital. Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. N.Y., 1985. P. 245.
2. Coleman, J. Foundations of Social Theory. Cambridge (MA), 1990. P. 307.

Сас Н. М.

доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І.А.Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка, м. Полтава, Україна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Згідно Закону України «Про організації роботодавців», соціальне партнерство – система колективних відносин між найманими працівниками, роботодавцями, виконавчою владою, які виступають сторонами соціального партнерства у ході реалізації їх соціально-економічних прав та інтересів [2].

Проте, під соціальним партнерством розуміють специфічний вид суспільних відносин, механізм вирішення суспільних проблем. За такого розуміння суб'єктами соціального партнерства є різні соціальні групи, прошарки й класи (не тільки наймані працівники, роботодавці, виконавча влада), які мають суттєво відмінні соціально-економічні й політичні інтереси. Залучення всіх стейкхолдерів до вирішення суспільно значущих проблем забезпечує баланс реалізації інтересів учасників. Тобто, соціальне партнерство є компромісом і узгодженням інтересів (часом протилежних) різних взаємодіючих суб'єктів заради досягнення загального результату.

Зокрема, згідно з Концептуальними засадами реформування середньої школи «Нова школа працюватиме на засадах «педагогіки партнерства» [4], що полягає в тому, щоб налагодити комунікації між різними групами (стейкхолдерами, учасниками, суб'єктами), в яких на зміну конкуренції (а то й протистояння) мають прийти конструктивний діалог(полілог), порозуміння,